

CM Midden-Vlaanderen schrijft geschiedenis in Burundi.

“Omwille van de nog steeds gevaarlijke situatie is een verblijf in Burundi en met name in Bujumbura af te raden, zij het dat men er om dringende persoonlijke of professionele redenen toch naartoe moet.”

Met dit bericht van de Belgische Ambassade in het achterhoofd en met wat stressie ingewanden legden we deze zomer toch ons lot in handen van directeur Human Resources en Beweging van CM Midden-Vlaanderen Marc Van Huffel en zijn echtgenote Jeannette De Jaegher. Zij zijn reeds meer dan 10 jaar actief in het tweede armste land ter wereld en waren bereid een ploeg van vijf mensen mee te nemen die achteraf getuigenis willen afleggen van de huidige stand van zaken in het land en het concrete werk van CM-Midden-Vlaanderen in Burundi. Het werd een beklijvende gebeurtenis. “Hoe gaan we dit uitleggen?” werd een vaak weerkerende vraag. Want los van verslaggeving van de feiten werd de reis al gauw een test in emotionele stabiliteit.

Een reisverslag:

Dag 1:

SN Brussels Airlines zet ons na een tochtje over de mooie Alpen, de Sahara en de prachtige wolkenformaties veilig neer op Rwandese bodem. Het is avond en we maken voor de eerste maal kennis met Afrika en met de levendige avondstad Kigali. Het hartelijke weerzien met onze “animateur mutualiste” Pierre Claver Muzehe doet deugd. We zijn duidelijk op “warme bodem”.

Dag 2:

Eugenie, senator in Rwanda heeft haar huis ter beschikking gesteld. Zelf slaapt ze met haar 2 dochters en zoon in één kamer. Afrikaanse gastvrijheid heet dit. Na een deugddoend ontbijt en kennismaking met de lekkere banaantjes, roept de dagtaak: 350 km richting Gitega, Burundi. Hiervoor moeten we de Kanyaru-rivier oversteken. Het is de natuurlijke grens tussen Rwanda en Burundi. De beelden die de wereld rondgingen van de levenloze mensenlichamen drijvend op deze bruine rivier doen je beseffen dat hier op deze plek de genocide een concreet beeld kreeg. Na anderhalf uur aanschuiven en papiertjes invullen maken we voor het eerst kennis met Burundi én met Charlotte, de rechterhand van Pierre, die ons bevrijdt van de knopen in onze benen door ons met een ruimer bemeten wagen naar het aartsbisdom te voeren.

Dag 3:

De kleurrijke mensenmassa's, de vrouwen en kinderen met alles op hun hoofd, het blootvoets lopen langs de straten (met scherpe keien), de bedelaars, ...We waren erop voorbereid, maar de indrukken van een totaal andere cultuur dan de onze, beklijven. We hebben ogen tekort en bij elke uitgestoken hand die smeekt om hulp van de “Abazungu”(blanken), heb ik moeite met de rol van de rijke Westerling die zij verafgoden.

Na een ontbijt van brood met honing vatten we onze eerste tocht aan richting Murai. Vijf jaar geleden werd hier met zeven mensen een mutualiteit gestart. Vandaag zijn

er al 91 titularissen. Ze zijn allemaal aanwezig op de algemene vergadering. Marc legt de basisprincipes van de mutualiteit uit.

Concreet betalen de aangeslotenen 5000 Bur.Frank per jaar. Zij krijgen hiervoor toegang tot de gezondheidszorgen en medicatie. Ook bestaat er een systeem van aanvullende voordelen en diensten, dat hier onder de term "micro-credits" de mogelijkheid geeft aan de mensen om van start te gaan met hun project. Want als je geitjes wil kweken moet je eerst geld hebben om er eentje geitje te kopen. En als je geleerd hebt om te naaien maar je hebt geen naaimachine of stoffen, dan kan je ook niet van start gaan.

De vergadering is doorspekt met concrete vragen: een vervoermiddel om de oogst naar Gitega te kunnen voeren, een plaatselijke apotheek, de medicamenten stijgen in prijs maar de inkomsten van de oogst blijven gelijk.

Enthousiast applaus valt ons ten deel bij de mededeling dat CM Midden-Vlaanderen wil helpen om het mutualistisch systeem ten volle te laten werken door een dotatie van 20% op de door hen gestorte bijdragen, alsook een tegemoetkoming in het fonds voor micro-kredieten. Wanneer de voltallige vergadering plots als dank meerstemmig begint te zingen, kan ik mijn oren niet geloven en geniet intens van deze "natuurlijke rijkdom".

Na een foto met de Batwa-kinderen (= pygmeeën die 1% van de bevolking uitmaken) en een bezoek aan Italiaanse zusters neemt een meisje van 10 mijn hand en stapt met me mee. Ik vraag haar naam. Ze mompelt in Kirundi en daarna in haar beste Frans: "Je m'appelle Grâce". We gaan nog naar het gezondheidscentrum, het hospitaal en het mortuarium kijken. De kwaliteitseisen van hygiëne, netheid en materiële mogelijkheden laten te wensen over. Maar de mensen zijn tevreden dat er medicatie en hulp is. Een jonge moeder zit met haar doodzieke zoon in haar armen te wachten op hulp...

We rijden terug naar Gitega. De marktplaats is onbeschrijfelijk. De man die snoepjes in zijn kartonnen doos verkocht, de schoenmaker die schoenen maakt van autobanden, de man met plastic-zakken gekleed, de naaimachientjes, het geharrewar van kraampjes zijn concrete voorbeelden van de overlevingseconomie. 's Avonds brengen we alle noodhulpgoederen van de vzw Vrienden van Burundi van de opslagplaats naar een verdeelruimte.

's Nachts word ik wakker. Blijkbaar zijn de indrukken van vandaag iets te overweldigend geweest. Een bevangenheid overvalt me. Ik schrijf het van me af en kom tot de conclusie dat de bewondering voor het werk van Marc en Jeannette heel groot is.

Dag 4:

Innocent, een jongeman die priester wil worden, doet zijn stage in de gevangenis van Gitega. Hij vertelt me dat er in de gevangenis plaats is voor 400 mensen maar dat er 1300 gehuisvest worden. Ik geloof mijn oren niet als hij me toevertrouwt dat er per nacht afspraken gemaakt worden wie er blijft rechtstaan, want er is geen plaats voor iedereen om op de grond te slapen. Er verblijven ook twee kindjes (2 j en 1 j en 2 m oud) samen met hun moeder die aidspatiënte is...

We rijden naar Buhoro, diep in de brousse in een uithoek van Burundi, tegen Tanzania. De ongelooflijk mooie natuur staat in schril contrast met de kinderen die lompen dragen. Literatuur leert ons dat 10% van de kinderen onder de 5 jaar sterft.

Het hoogste percentage ter wereld. Buhoro is de streek die meest te lijden heeft onder de gevechten van de oorlog. De kogelinslagen zijn nog duidelijk zichtbaar. Na de vergadering bezoeken we nog een weeshuis en een tehuis voor gehandicapten en wezen in Mutwenzi. De hartelijkheid van de twee broeders en het ondernemerschap van Jean-Paul, die ondanks zijn handicap vol levenslust zit, zal nog lang bijblijven. Ze hebben vooral nood aan goede rolstoelen. Broeder Lievin volgde in Wetteren een opleiding in de tuinbouwschool en leert de kinderen nu groenten te telen.

Dag 5:

We blijven voor de inlandse bevolking telkens de attractie van de dag. Als we in de mis van 6u15 zo een kleine 1000 kerkgangers zien, de mooie gezangen aanhoren en een vrouw hysterisch naast ons op de grond valt, beseffen we dat ook deze dag van 's morgens heel vroeg rijkelijk zal gevuld zijn met indrukken en emoties.

Na de vergadering met de mutualisten in Nyabikere, rijden we naar Gatonde. We nemen onze picknick (hoera een zwanworst met brood) mee bij Gloriose die hoofdverpleegster is in het plaatselijk gezondheidscentrum en in het geboortehuis van aartsbisschop Ruhuna woont. Ze verduidelijkt dat per maand 300 malariapatiëntjes geholpen worden in deze (rijst)streek. Langs de meest onwaarschijnlijke stofferige rode wegen moeten we vandaag 150 km schokken op de billen en knieën opvangen. We danken Gloriose voor de gastvrijheid en zetten koers terug naar Gitega.

We leren onderweg van Pierre dat een gewone arbeider 500 Bur.Frank per dag verdient (=nog geen halve euro). Als je weet dat een fiets 80.000 BFr. kost, komt dit neer op 40 daglonen.

Onze chauffeur Eric verdient 30 euro per maand. Een stuk vlees van 1 kg kost 2000 BFr, maw een arbeider moet 4 dagen werken om 1 kg vlees te kunnen kopen.

In de terugweg gaan we langs bij de Batwa's. Ze leven er heel primitief in hutten van stro. Hen zou je de wettelijke erfgenamen van Burundi kunnen noemen. In de middeleeuwen zagen ze eerst de Hutu's en een paar honderd jaar later de Tutsi's hun land inpalmen. Nu leven ze als minderheidsgroep (1%) in eigen leefgemeenschappen.

's Avonds laden we voor pater Christian een camionette vol met kleren, melkpoeder, havervlokken, materiaal. Hij is heel tevreden. En in de gedachte dat we hier niet zo structureel bezig zijn als met de opstart van de mutualiteit, doet het deugd concreet werk te verrichten dat onmiddellijk en zichtbaar geluk brengt bij de plaatselijke bevolking.

Dag 6:

De weg naar de mutualiteit van Ntiti is geplaveid met de diepste putten die een weg maar kan hebben. Vedaste, onze "broer, chauffeur en vriend" lacht zich te pletter als we weer eens "Merci Vedaste zingen" als hij ons van de bips tot het hoofd de contouren van de jeep laat ontdekken.

Ook hier verliep de vergadering volgens hetzelfde scenario. Het gezondheidscentrum ter plekke doet ons beseffen dat we tijdens ons verblijf best geen ongelukken tegenkomen. De "operatiezaal" ligt er verlaten bij. De dokter is er niet meer. Enkel verpleegsters runnen het "hospitaal".

Met abbé Ignace gaan we naar het huis van zijn vader, midden in de brousse, tussen de bananenbomen. De man is duidelijk ontroerd van zoveel belangstelling en eert zijn zoon dat hij dit nog mag meemaken. De stylo's en de lekstokken voor de kinderen hebben ook hier succes en na een grondige studie van de zwansaucis, wordt deze ook verorberd door de kinderen.

In de late namiddag worden we verwacht bij het tehuis voor blinden. De ontroering was groot toen we aankwamen en verwelkomd werden door een koor van prachtig zingende blinde kinderen en jongeren. Ze werden muzikaal ondersteund door het gitaren-en drumwerk van hun oudere collega's.

De gehele geluidsinstallatie werd door de vzw Vrienden van Burundi twee jaar geleden bezorgd. Dat we deze mooie voorstelling mochten meemaken pakte iedereen.

Dag 7:

De voorlaatste mutualistische kern die we bezoeken is een opstartende kern in Nyabiraba.

We rijden langs een vruchtbare vallei en langs alweer een hele zware weg naar de vergadering.

Er is duidelijk minder volk aanwezig. Momenteel zijn er 41 titulaires. De opperbest uitgedoste aanwezigen uitten hun geloof in de woorden van Marc en zijn zichtbaar gesterkt in het feit dat wij hen steun en vooral morele ondersteuning bieden. Ook hier voel je gewoon: dit gaat lukken.

In de avond gaan we bij Lazare, een gerenomeerd Burundees kunstenaar waar Marc en Jeanette hun beeldhouwwerk kopen om in België op kerstmarkten, etc.. te verkopen tvv Burundi. We kochten er heelwat beelden. Geld dat welkom was na de dood van Lazares' vrouw. Als weduwnaar met 6 kinderen heeft hij in de toekomst de hoop dat Marc en Jeannette blijven langskomen.

Dag 8:

Mugera is de laatste mutualistische sectie. Met zijn 21 leden een nieuwe opstartende kern. Hier gaf Marc vooral uitleg over wat een mutualiteit is. Wat het begrip solidariteit inhoudt. Ik waande me teruggekatapulteerd naar de sociale geschiedenis van ons land. Wat Marc daar vertelde moeten 100 jaar geleden de pioniers van onze mutualiteit ook gaan vertellen zijn. We zijn hier getuige van Mutualistische Burundese Geschiedschrijving. Blij en fier dit te mogen meemaken geven we informeel de mensen nog wat goede moed en geloof in de zaak mee. En we duimen dat ook hier ons gedachtengoed vaste grond vindt...

In het plaatselijke weeshuis worden we met de typische Burundese trommels verwelkomd door dansende en trommelende kinderen. Een ongelooflijk spektakel en onthaal dat we nooit zullen vergeten.

In de auto lachen we onze emoties weg "Boek nu en jank je te pletter, tweemaal voor de prijs van één...".

Het is stil in de auto als we naar een "doorgangweeshuis" I muhira kezakimana, gaan. Voor weeskinderen wordt hier zoveel als mogelijk een thuis voor gezocht. Zo zijn er al 3000 kinderen in dit tehuis gepasseerd. Ieder van ons heeft hier minstens één kind aan elke hand. Er worden spelletjes aangeleerd en internationale deuntjes gezongen. De taal van contact zoeken kent wondere wegen.

Er is een doopviering die aartsbisschop Simon Ntamwana voorgaat. Acht kindjes worden gedoopt. Twee krijgen een Belgische meter en peter. Het initiatief van de vzw Vrienden van Burundi krijgt stilaan navolging.

We eten er samen en maken kennis met een parlementair wiens familie volledig uitgemoord werd. In de late uren danst men voor de eettafel en krijgen we allen twee geschenken.

In het duister zoeken we de auto met de bedenking: *ze hebben niets en ze geven alles weg...*

Dag 9

Deze voormiddag naar de eucharistieviering geweest in de gevangenis van Gitega. Broederlijk naast elkaar: moordenaars, vermeende moordenaars, totaal onschuldigen, bezoekers, directieleden van de gevangenis. Geen scheiding tussen elkaar – gewoon naast elkaar zittend in de overdekte ruimte van de gevangenis, stinkend naar urine en beklijvend omwille van de vuile zakjes “bezittingen” die aan de tralies hangen.

Innocent zijn woorden komen me voor de geest: vele van deze aanwezigen hebben vannacht rechtop geslapen. De twee kindjes komen bij ons zitten en zoeken de warmte van een moederschoot bij Miet en Jeannette. Hun vingertjes zoeken en tasten hun aangezicht. Binnenkort zullen het weesjes zijn en hoogstwaarschijnlijk maken ze veel kans zelf aangetast te zijn door het aidsvirus. Hun wondermooie oogjes doen de harten sneller slaan en bij elke trom van de tamboerinairs en bij elke schreeuw van de intore-dansers die de mis luister en kleur meegeven schrikken we een beetje mee met de kindergelaatjes.

De directeur heeft nog een groot programma klaar voor ons, maar tijdsnood dwingt ons te vertrekken richting Bujumbura. We worden er verwacht bij Caritas, een vrouw die haar naam niet gestolen heeft en zich al jaren inzet samen met haar zus om de straatkinderen van Bujumbura een toekomst te geven.

Van onze reis vond ik deze kinderen en de wijze waarop zij leven en opgevangen worden de meest aangrijpende. Ik maakte mij de bedenking dat geen enkel, maar dan ook geen enkel zeurderig probleem uit onze westerse maatschappij nog aandacht verdient als je dit gezien en meegemaakt hebt.

's Avonds gaan we eten in een restaurant. Ik geniet er niet van, want geplaagd door ernstige buikloop moet ik wat pilletjes slikken.

Dag 10

Na onze overnachting bij de paters Xaverianen, gaan we inkopen doen in Bujumbura: ik wil een authentiek boek kopen met Burundese poëzie maar jammer genoeg niet meer verkrijgbaar. Ik troost me met de mooie handgemaakte popjes die mijn kinderen blij zullen maken.

Ondertussen hebben de darmpjes hun leermeester erkend in de medicatie. Alles terug onder controle en gelukkig maar, want vandaag gaan we naar de ambassade, waar we een gesprek hebben met Philippe Heuts, de secretaris van de Belgische cooperatie in Bujumbura en zijn adjunct Yves en ook met Dhr. Amoury van de EG die meer inlichtingen kan verschaffen omtrent Europese steun.

De gesprekken vlotten goed met Philippe die oplossingen zoekt voor subsidieproblemen. De EG – afgevaardigde beloofde ons de nodige informatie en aanvraagformulieren te bezorgen.

Na de gesprekken en het werk dat we meekrijgen (tegen binnen 2 dagen moeten een aantal ontbrekende stukken binnengebracht worden), rijden we naar "Akamouri" waar de Indische Zuster Nina (zuster van de jacht van Heverlee) zich ontfermt over de opvang van gehandicapte straatkinderen.

Een verschijning van een tweede moeder Theresa met een enorme glimlach en levenslust omarmt ons. Ze leidt ons mee naar de klasjes van de autisten, naar de revalidatieruimtes, naar de konijnenhokken die de kinderen verzorgen. Op tien jaar tijd heeft ze van dit huis een thuishaven gemaakt voor de allerzwaksten. "Het kleine lampje (Akamouri) slaat voor mij niet alleen op wat zij doet, maar ook op wie zij is: de kleine, intelligente en kranige vrouw die het klaarspeelt om veel, heel veel te doen voor de zwaksten.

Dag 11

Terugkeer naar Gitega. We bezoeken eerst het huis van de witte paters om daarna de Bananenjongens van Bujumbura tegen duizelingwekkende snelheden met hun fiets en 90 kg bananen op het draagrek de berg te zien afsjeesen.

Vooraleer naar het aartsbisdom terug te keren gaan we naar het tehuis van zuster candide die er met haar polikinderen in slaagt om prachtige textielproducten te maken. Ik koop er een tafelkleed mét betekenis.

We krijgen ook de kans om op de markt in Gitega een echte Panje te kopen. Blij met een stukje authentiek Burundi keren we naar onze vertrouwde stek in Gitega terug. 's Avonds vullen we nog wat dozen vullen om de volgende dag mee te nemen.

Dag 12

De dozen voor Stanislas ("Stanny") die de opvang van straatkinderen in Gitega verzorgt worden ingeladen. Ik rijd in zijn rammelkarretje met volledig gebarsten ruit mee naar zijn huis. Onderweg moeten we het zijportier goed vasthouden opdat het er niet zou uitvallen. Stanny is diepgelovig en is ervan overtuigd dat het Sint Antonius is die ervoor zorgt dat "de verloren kinderen" krijgen waar ze recht op hebben: een warme thuis.

We bezoeken de thuis waar de kinderen momenteel verblijven, alsook de nieuwbouw die eind dit jaar zal klaarzijn.

Daarna nemen we met "de bende van 7" onze picknick op een hoge berg. Deze berg wordt door de personeelsleden van het aartsbisdom op 1 januari ingepalmd om hun nieuwjaarspicknick te houden. Voor ons was de stilte het uitgelezen moment voor een tussentijdse evaluatie. Emoties werden verwoord en ondertussen sliep Vedaste na ons 12 dagen over 1300 km zandbanen te hebben vervoerd, een zalige en meer dan verdiende slaap.

Het wordt stilaan tijd om te denken aan het inkopen van Burundese beelden. Naast Lazare (zie hoger), hebben Marc en Jeannette ook contacten bij andere leveranciers. Het uitkiezen van beelden die bij ons snel van de hand zullen gaan wordt de volgende twee dagen een rode draad.

Zelf ben ik gecharmeerd door de fetisjen en vraag me af of ik mijn valies, zelfs zonder kleren erin, nog ga dichtgesnoerd krijgen.

Dag 13:

We ruimen de opslagruimte op en rijden naar het weeshuis waar Marc en Jeannette en hun vriend Koen Crucke het peter en meterschap opnemen van een aantal

kinderen. Ik film heelwat mooie en aangrijpende taferelen. Er komt maar geen einde aan de stroom weeskinderen en ik beleef de impact van de oorlog op dit land doorheen de emoties van Marc en Jeannette. Marc lacht op zijn geëigende manier de afschuw van de oorlogsdaden weg. Er wordt snel afscheid genomen. "Of we voor strips kunnen zorgen" vraagt Michael nog...We zullen ons best doen...

We rijden naar het nieuwe huis van Pierre Claver en eten daarna in restaurant chez Antoine met alle verantwoordelijken van de 'Secteur Promotion Santé', de dienst die in ons projecten meewerkt. die vanuit het bisdom meewerken aan de ondersteuning en uitbouw van de gezondheidscentra, materniteiten, mortuaria,....

De arts krijgt samen met de verpleegster nog de mogelijkheid om zijn noden te formuleren. We beëindigen deze laatste avond in Gitega met een gezamenlijk ingestudeerd nummertje voor de video. Midden in Gitega-stad weerklinkt luid onze CM-slogan "Wij zijn er voor elkaar"...

De bedelende straatkinderen staan klaar om een kruimel van onze rijkdom te krijgen...

's Avonds nodigt aartsbisschop Simon Ntamwana ons uit voor een afscheidsmoment. Met zijn charisma slaagt hij er in het samen stil en sereen te maken en achteraf op humoristische wijze afscheid te nemen.

Dag 14

We rijden naar het Kivu-meer waar we een dag aan het meer verblijven.

Na een lange rit, de nodige grenscontroles, mee-etende kinderen onderweg, een boottocht en wat filmopnamen over de situatie in Burundi algemeen, eten we samen in volle duisternis ("sorry, electriciteit werk niet") en praten er met Innocent (priester van paroisie Ste Famille in Kigali). Het is de eerste dag dat we beseffen wat voor een intensief programma we al afgewerkt hebben. Het verschroeiende tempo heeft vandaag plaats gemaakt voor een beetje tijd voor onszelf. Het laten bezinken van de indrukken en er samen over spreken doet deugd.

Dag15

We rijden nu naar Kigali, ons start en eindpunt. Innocent is ziek, maar verwelkomt ons hoedanook weer hartelijk in de "Procure". Ook Eugenie is er en samen praten we over de voorbij 14 dagen.

We gaan terug op zoek naar inkopen voor de verkoop van beelden. Bij Caritas en JOC (de plaatselijke KAJ) worden beelden gekocht.

Met Innocent bezoeken we het herdenkingsmemoriaal van de Genocide in Rwanda.

Voor Innocent, die zijn volledige familie verloor is het een aangrijpende gebeurtenis.

De tentoonstelling is heel modern en mede met Belgische steun tot stand gekomen.

De foto van eerste minister Guy Verhofstadt met de verklaring dat wij medeverantwoordelijk zijn voor de genocide is een sterke uitspraak. Of deze uitspraak ons in historisch perspectief niet duur te staan zal komen blijft een vraagteken. Maar waar iedereen het over eens was : "Ça plus jamais..."

's Avonds laat de electriciteit in Kigali het terug afweten. Bij kaarslicht eten we bij Eugenie ons laatste Afrikaanse avondmaal.

Dag 16

We vertrekken naar de luchthaven van Kigali. Het afscheid met Eugenie, Vedaste, Innocent en Pierre is alsof je weet: hier heb ik vrienden, echte vrienden gemaakt. Vrienden voor het leven.

Dag 17

Na een lange vermoeiende vlucht met tussenstop in Nairobi, komen we op zijn Afrikaans aan in de luchthaven van Zaventem.

Turikumwe! (= Kirundi voor: " we zien elkaar terug en denken aan jou")